

Geopatogenní zóny

Oblasti tradiční podpory KSČ

Kde vlastně komunisté mají své příznivce? Kde je získávali za první republiky, resp. těsně po válce? Byla už tehdy při rozhodování voliče nejdůležitější „třídní příslušnost“ nebo hrály podstatnou roli i jiné faktory? Je v tomto směru nějaká souvislost mezi stranou Klementa Gottwalda a nynější, údajně reformovanou KSČM?

Postupná expanze

Komunistická strana po svém odtržení od sociální demokracie v roce 1921 „přebírala“ sociálním demokratům část jejich tradičního voličstva. V Čechách se největší baštou komunistů stala oblast západně od Prahy, zahrnující Kladensko, Rakovnicko, Slánsko, ale také celou západní polovinu Berounska. Velmi úspěšní byli komunisté i na převážně německém Liberecku. Na Moravě měli největší volební zisky v menších průmyslových městech v okolí Brna, v Ostravě a na Karvinsku a Třinecku. Po celou dobu trvání první republiky zůstaly tyto oblasti v českých zemích téměř stejné.

Po válce a po odsunu Němců se však obraz politické scény změnil. Řadoví komunisté, „obsazovali“ podle směrnic strany vysídlené pohraničí a strana zde zakrátko byla ještě úspěšnější než na tradičním Kladensku nebo Ostravsku. Oproti prvorepublikovému soustředění komunistických voličů do průmyslových oblastí se baštami KSČ staly v roce 1946 periferní, často zemědělské regiony, kde si strana už předem ulehčila situaci vyloučením agrárníků z politické soutěže.

Na Slovensku se obdobou českého Kladna stalo báňské město Rožňava s okolím, významných pozic však dosáhla KSČ i v zemědělských oblastech v jižní části země (Lučenec, Rimavská Sobota, Komárno, Štúrovo). Už za první republiky postupně získávali slovenští komunisté stále silnější pozice na středním Slovensku a v okolí Svidníku, v roce 1946 se tyto tendence prosadily ještě zřetelněji (viz. mapa).

Zdravé jádro příznivců

Jaká byla situace v loňských parlamentních volbách? Charakterizuje ji velká vyrovnanost zisků KSČ, které se ve všech okresech pohybují v rozmezí 10-20 procent. Celostátní průměr je 14%. Velká vyrovnanost podpory KSČ

v různých oblastech ji značně odlišuje od ostatních stran. Je mj. dokladem toho, že se komunistům během čtyřiceti let totalitní vlády podařilo vytvořit ve všech okresech relativně stejně silnou skupinu příznivců, napojenou na jednotně budované organizační struktury moci. Vyrovnanost je navíc podpořena stranicky extrémně disciplinovaným hlasováním.

Kravaře versus Oslavany

Podívejme se nyní na volební výsledky komunistické strany v jednotlivých městech České republiky s více než 5000 obyvateli (je jich u nás celkem 289). Organizační struktura v nich už nehraje takovou roli jako v případech okresů, takže i rozdíly mezi jednotlivými městy jsou výraznější než potom ukazuje okresní průměr. Tabulky dávají přehled jak o městech, v nichž byla KSČ nejlépeší, tak i o těch, kde byly její výsledky nejhorší. Pro srovnání jsou v tabulkách i údaje za podzemní komunální volby.

Nejvyšší podpora KSČ: podíl získaných hlasů (%)

parlamentní volby	komunální volby
Oslavany – 31,1	Oslavany – 51,8
Petřvald – 25,6	Petřvald – 39,6
Osek – 22,0	Meziboří – 37,0
Slaný – 21,2	Osek – 35,0
Ivančice – 21,1	Mikulov – 33,7
Libochovice – 20,4	Šenov – 33,1
Blansko – 20,3	Duchcov – 33,1
Louny – 20,2	Karviná – 31,6

Nejnižší podpora KSČ: podíl získaných hlasů (%)

parlamentní volby	komunální volby
Kravaře – 2,2	Červený Kostelec – 2,5
Jablunkov – 6,3	Kravaře – 2,6
Hlučín – 6,7	Litomyšl – 4,3
Police n.Metují – 6,8	Hronov – 4,4
Vlašské Klobouky – 6,9	Police n.Metují – 4,7
Hronov – 7,5	Bystřice p.Hoštýnem – 4,8
Červený Kostelec – 7,9	Úvaly – 5,3
Nové Město n.Metují – 8,4	Roztoky – 5,5

Víra předků

Tabulky ukazují několik pozoruhodných skutečností. Předně se část měst s extrémními výsledky v parlamentních volbách objevila znovu na příslušných koncích pomyslné škály i ve výsledcích komunálních voleb, což naznačuje, že jejich umístění nebylo ani zdaleka náhodné. Navíc se rozdíly mezi oběma skupinami měst ještě podstatně zvětšily. Jisté není náhoda, že agitace komunistů slavila největší úspěchy v hornických městech, ležících v tradičně „rudých“ regionech, a že se mezi nejkomunističtější zařazují i města s velkou

vojenskou posádkou (což by nás mohlo vést k opatrnosti při posuzování „nepolitických“ naší armády).

Je zajímavé, že více než polovina měst KSČ ve volbách propadla, leží na území bývalého Východočeského kraje, v minulosti často neprávem označovaného za „rudou baštinu“. Jak se nyní ukazuje, byl tento dojem vytvářen spíše extrémně dogmatickým způsobem práce krajského stranického aparátu než skutečnými názory místních občanů. Většina zbyvajících „protikomunistických“ měst najdeme ve Slezsku, překvapivě blízko Ostravy. Jde o města, která stála poněkud stranou při budování ocelového srdce republiky a díky tomu si alespoň do jisté míry zachovala svůj charakter.

Zdá se, že oblasti, v nichž je v současné době nakumulováno největší množství komunistických obcí, odpovídají územím, kde KSČ sklízela už v minulosti největší úspěchy. Na Kladensku, Berounsku, v okolí Rožňavy, Rimavské Soboty a v celé oblasti východoslovenských Nízkých Beskyd zřejmě mnozí lidé věří v budoucnost komunismu stejně zapáleně, jako kdysi jejich prarodiče. Naproti tomu v okolí Náchoda, na Hlučínsku, na Valašsku a zvláště na Oravě a na Spiši KSČ neměla ani v minulosti, ani dnes žádnou šanci.

PETR JEHLIČKA, TOMÁŠ KOSTELECKÝ LUDEK SÝKORA

Autori jsou pracovníky Geografického ústavu ČSAV.

Geopatogenní zóny

Černě označené jsou oblasti největší volební podpory KSČ ve všech svobodných parlamentních volbách od vzniku republiky.

(Zdroj dat: Geografický ústav ČSAV)